

O'ZBEKISTONNING TERRORIZMGA QARSHI KURASHISH TAJRIBASI

Azamova Sitora Aysnovna

ShDPI Ijtimoiyfanlar kefedrasi o'qituvchisi

Zokirova Dilrabo

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 2-kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada terrorizmning mohiyati va uning xalqaro miqyos kasb etishini haqida yoritilgan. Yana Terrorizm (lotincha - «qo'rqitish», «vahimaga solish») - aholining keng qatlamlarida vahima va qo'rquv uyg'otish, jamiyatda beqarorlik keltirib chiqarish orqali davlat hokimiyatini egallash maqsadiga qaratilgan jinoiy faoliyatdir. Va O'zbekistonda terorizamga qarshi kurashlar haqida yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *terrorizm, «Odnoklassniki», «Facebook», «Instagram», «Twitter», «VKontakte» ijtimoiy tarmoqlarida buzg'unchilik, globallashuv.*

Terror - ommaviy va siyosiy maqsadlarga erishish uchun zo'ravonlikdan hamda zo'ravonlik qilish bilan tahdid solishdan muntazam foydalanishdir. Shunday qilib, «terror» dushmanni jismoniy zo'ravonlik yo'li bilan qo'rqitish, hatto uni jismonan yo'q qilishni anglatadi. «Terrorizm» esa terror amaliyotidir. Bu ikki tushunchani shu tarzda chegaralash maqbul bo'lsa, u holda terrordan kelib chiqqan terrorizm aslo yangi hodisa bo'lmay, bugungi kungacha asrlar qo'ynidan etib kelgan, deb hisoblash mumkin. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksida «terrorizm»ga quyidagicha ta'rif berilgan: «Terrorizm - xalqaro munosabatlarni murakkablashtirish, davlatning suverenitetini, hududiy yaxlitligini buzish, xavfsizligiga putur etkazish, urush va qurolli mojarolar chiqarish, ijtimoiy-siyosiy vaziyatni beqarorlashtirish, aholini qo'rqitish maqsadida davlat organini, xalqaro tashkilotni, ularning mansabdor shaxslarini, jismoniy va yuridik shaxsni biron bir faoliyatini amalga oshirishga yoki amalga oshirishdan tiyilishga majbur qilish uchun zo'rlik, kuch ishlatish, shaxs yoki mol-

mulkka xavf tug‘diruvchi boshqa qilmishlar yoxud ularni amalga oshirish tahdidi. XX asrning 60- yillaridan boshlab, terrorizmning mojarolarni keltirib chiqaruvchi hodisa sifatidagi salohiyati, butun-butun mintaqalar yo‘nalishi turlicha bo‘lgan terrorchi tashkilotlar va guruhlar faoliyat ko‘rsatgan joylarga aylanib qoldi. Buning natijasida, terrorchilik harakatining ko‘lamigina emas, balki metodlari ham o‘zgardi. Uning eng dahshatli ko‘rinishlaridan biri - o‘zini avvaldan o‘limga tayyorlagan terrorchi kamikadzelar tomonidan amalga oshirilayotgan harakatlarni keltirish mumkin. «Xalqaro terrorizm» tushunchasi davlatlar, xalqaro tashkilotlar, siyosiy partiya va harakatlarni beqarorlashtirishga qaratilgan siyosiy qo‘poruvchilik faoliyatini ifodalaydi. U og‘ir jinoyatlardan bo‘lib, uzoq davom etgan jarayonlarning hosilasi hisoblanadi. Xalqaro terrorizm fenomeni, ayniqsa, XX asr boshlarida avj ola boshladi, ya’ni xalqaro terrorizmga qarshi kurashda davlatlararo hamkorlikni yo‘lga qo‘yilishi o‘tgan asrning 30-yillaridan boshlangan. Masalan, 1934 yilda Madridda bo‘lib o‘tgan jinoyatchilikka oid qonunlarni unifikatsiyalashtirish muammolariga bag‘ishlangan konferensiyada terrorizmning «Aholini dahshatga solish va har qanday ijtimoiy tashkillashuvni yo‘q qilish maqsadida biror bir vositani qo‘llash» degan ma’nodagi ta’rifi qabul qilinishiga erishilgan. 1937 yilda 20dan ortiq davlat terrorizmning oldini olish va bunday harakatlar uchun jazolash haqidagi Konvensiyani imzoladi. 1970-yillarda biror shaxs yoki siyosiy arbobga qarshi uyushtirilgan terror amaliyoti ko‘proq uchragan bo‘lsa, hozirda jamoat joylarida, samolyot, avtobus va 171 poezdlarda portlashlarni sodir etish orqali ko‘plab tasodifiy kishilarning qurbon bo‘lishiga olib keladigan qo‘poruvchilikni amalga oshirishga e’tibor berilmoqda. Ekspertlarning fikricha, bunday harakatlar birinchi navbatda nobud bo‘lganlardan ko‘ra, uning guvohlariga qaratilgan. Diniy ekstremizm o‘z mohiyatiga ko‘ra siyosiy hodisa bo‘lib, u amaldagi siyosiy hokimiyat tizimini keskin o‘zgartirishga yo‘naltirilgan. O‘zini islom nomi bilan bog‘laydigan diniy -ekstremistik tashkilotlarning xususiy jihatlari quyidagilardan iborat: - dunyoviy davlat va jamiyatda murossasiz munosabatda bo‘lish va uni shariatga asoslangan tuzumga aylantirishga harakat qilish; - dinning davlatdan ajratilganligini rad etish va

jamiyatning barcha a'zolarini majburan shariat talablari asosida hayot kechirishini ta'minlash. Xalqaro terrorizmga qarshi Shanxay hamkorlik tashkiloti tomonidan bir qancha ishlar olib borildi. Shanxay hamkorlik tashkiloti Xitoy, Rossiya, Tojikiston, Qirg'iziston hamda O'zbekiston davlatlari o'rtasida 2001-yil 15-iyundan tashkil topgan. Uning asosiy maqsadlaridan biri mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlash, terrorizm, ekstremizmga qarshi birgalikda kurashish tashkilotning asosiy 178 sohalariga kiradi. O'zbekiston 2001-yil SHHTga a'zo bo'ldi. 2022-yil 15-16- sentabr Samarqand shahrida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev raisligida SHHT davlat rahbarlari kengashining 22-majlis tadbirlari bo'lib o'tdi. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ta'kidlaganidek, bugungi kunda terrorizm, ekstremizm tahdidlari tobora kuchayib, yangi shakllar kasb etayotganini inobatga olib, Shanxay Hamkorlik Tashkilotining mintaqaviy aksilterror tuzilmasini tashkilot maqomida xavsizlikni ta'minlash bo'yicha prinsipial jihatdan yangi vazifalarni hal qilishga moslashtirish zarurligi qayd etildi. Pzeridentimiz Shavkat Mirziyoyev "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida" qayd etganidek "O'zbekiston Respublikasi o'z tarixida ekstremizm va terrorimz bilan bog'liq holatlarga bir necha marta duch kelgan. "Islom hamkorlik tashkiloti"³⁸ 1969-yilda 25-sentabr Marokashda Islom davlati rahbarlarining 1-yig'ilishida tashkil topdi. Dastlab bu tashkilotga Osiyo va Afrikaning 25 ta davlati a'zo bo'lgan. Endilikda 57 tadan ortiq davlat a'zo bo'lib kirgan. Tashkilot faoliyatida quyidagilar asosiy maqsad sifatida belgilangan: - Islom birdamligini rahbatlantirish - Iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, ilmiy va boshqa sohalarda hamkorlikni mustahkamlash - Tinchlik va xavfsizlikni saqlash uchun tadbirlar belgilash. Terrorchilarning targ'ibot-tashviqotlari kun sayin avj olib bormoqda. «Odnoklassniki», «Facebook», «Instagram», «Twittey», «VKontakte» ijtimoiy tarmoqlarida buzg'unchilik va yot g'oyalarni targ'ib qiluvchi yuzlab guruhlar mavjudligi fikrimizning yaqqol dalilidir. Shuningdek, Islom dinini noto'g'ri, qabih maqsadlarda talqin etish, dinga siyosiy tus berib, hokimiyatni qo'lga kiritish hisoblanadi. Insonlararo o'zaro munosabatlardagi har qanday ziddiyat - bu, axborotlar ziddiyatidir. Axborot har qanday qaror qabul

qilish uchun eng muhim unsur bo‘lib, u nafaqat, to‘qnashuv paytida optimal xatti-harakatlarni amalga oshirish, balki, maqsadga yo‘nalgan faoliyatni boshqarish imkonini beradi. Mutaxassislarining ta’kidlashlaricha axborot urushi milliy harbiy strategiyani ta’minlashda axborot borasida ustunlikka erishish maqsadida amalga oshiriladigan xatti-harakatlarni ifoda etadi. Bunda raqib tomon axborot tizimlariga ta’sir o‘tkazish bilan bir vaqtda o‘z axborot infratuzilmasi mustahkamlab boriladi. Bugungi kunda diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash nafaqat bir davlat yoki mintaqa, balki jahon hamjamiyati uchun eng dolzarb masalaga aylandi. Shu jumladan, bizning yurtimizda ham begunoh kishilarning qoni to‘kilishi, obod joylar vayron bo‘lishi, aholi o‘rtasida vahima, parokandalik kelib chiqishining oldini olish maqsadida bu kabi ishlarni amalga oshirmoqchi bo‘lganlarga qarshi qat’iy kurash olib borilmoRespublikamizda qaror topgan tolerantlik muhitini afkor ommaga ob’ektiv ko‘rsatib berish, e’tiqod erkinligi sohasida O‘zbekistonda olib borilayotgan siyosatni keng targ‘ib qilish, diniy-ekstremistik oqimlar tomonidan targ‘ib qilinayotgan vayronkor g‘oyalarga qarshi islom manbalariga asoslangan ilmiy raddiyalar berish, diniy mutaassiblik tamoyillarining jamiyatga tahdidi, uning zamiridagi g‘arazli geosiyosiy maqsadlar, ularni amalga oshirayotgan buzg‘unchi 151 kuchlarning kirdikorlarini fosh etishga qaratilgan ishlanmalar yaratish yoki ularni aholi orasida targ‘ib etish muhim ahamiyat kasb etadi. Internet yoshlar ongi va hissiyotlariga, tafakkur tarziga, xulq-atvorlariga ta’sir ko‘rsatishda katta imkoniyatlarga ega. Internetning bugungi kundagi rivoji yoshlarga g‘oyaviy ta’sir o‘tkazishning miqyosi va ko‘lamining keskin darajada o‘shishiga olib keldi. Xususan, ma’lumotlarda keltirilishicha, bugungi kunga kelib, internet tarmog‘ida ma’naviy-axloqiy tubanlikni targ‘ib etuvchi sahifalarning soni bir necha yuz millionni tashkil etgan. Aynan shu taraqqiyot vositasidan ustamona foydalanib, qalblarni zabt etishda diniy omilning roli yuqori. Shuning uchun ham turli diniy-ekstremistik va terrorchi uyushmalar o‘z g‘oyalarini targ‘ib qilishda internetni eng samarali vosita sifatida qo‘llamoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shermuhammedov K., Karimov J., Najmiddinov J. Diniy ekstremizm va 157 terrorizmga qarshi kurashning ma'naviy-ma'rifiy asoslari. - Toshkent: «Movarounnahr» nashriyoti, 2016.
2. Diniy mutaassiblik: mohiyat, maqsadlar va oldini olish yo'llari / A.Hasanov, O.Yusupov, K.Shermuhammedov, U.G'afurov, J.Karimov. - Toshkent: Movarounnahr, 2013. - 160 b.
3. Tulepov A. Islom va aqidaparast oqimlar. To'ldirilgan nashr. Mas'ul muharrir Shayx Abdulaziz Mansur. - Toshkent: Sharq, 2014. - 536 b.
4. Imdan boshqa najot yo'q / A.Abdullaev, N.Hakimova, Sh.Jo'raev, J.Karimov. - Toshkent: «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2015. - 156 b.
5. Hanifa Haydarova Dinshunoslik "Durdona" nashriyoti 2011-y.
6. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.
7. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.
8. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.
9. Azamova S. A. PROBLEMS OF FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //BEST JOURNAL OF INNOVATION IN SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT. – 2024. – T. 3. – №. 5. – C. 743-749.
10. Azamova S. UMUMTA'LIM MAKTAB O 'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING USUL VA VOSITALARI //Interpretation and researches. – 2024.
11. Azamova S. EKOLOGIK TA'LIM VA TARBIYANING RIVOJLANISH BOSQICHLARI //Talqin va tadqiqotlar. – 2024. – T. 1. – №. 1.